

Ukraina, Gaza och Israel

De två artiklar som återges nedan handlar främst om det dilemma som kriget i Gaza har inneburit för Ukraina, men även för t ex EU.¹

Inledning

Hamas blodiga attack in i Israel den 7 oktober och den israeliska arméns än blodigare krigföring i Gaza har ställt Ukrainas motstånd mot den ryska invasionen i nya perspektiv. Innebär den uppblossade konflikten i Mellanöstern att det materiella stödet till Ukraina från USA och EU är på väg att svikta? I varje fall finns klara tecken bland republikanerna i USA på att stödet till Israel för dem väger betydligt tyngre än Ukraina idag.

USA:s president Joe Biden har också hamnat i kläm i frågan. Ryggmärgsreflexen hos honom och utrikesminister Antony Blinken var att ge oreserverat stöd till Israel. Men med tiden har anklagelserna om dubbla måttstockar, om dubbelmoral, från USA:s sida blivit besvärande. Att USA varit mer försonligt inställt till den israeliska arméns blodbad än man varit till vad den ryska armén haft för sig i Ukraina.

Och anklagelser om dubbla måttstockar går hem inte bara i det s k Globala Syd, utan också i USA inom t ex den rörelse som uppstått kring Black Lives Matter. Det kan Biden inte blunda för när presidentvalet närmar sig. De stora demonstrationerna mot Israels krig i Gaza i t ex USA och Storbritannien har också helt överskuggat alla tidigare protester mot den ryska invasionen av Ukraina.

Kriget i Gaza får Vladimir Putin att gnugga händerna, har det sagts. Det har fått Västs tal om att uppslutningen bakom Ukraina handlar om avgörande moraliska värderingar att framstå som sedvanlig cynism från Västs sida. I en rapport i helgen noterar tidningen *Le Mondes* korrespondent i Moskva att det nu från Kremels sida hörs triumfatoriska tongångar om kriget i Ukraina av ett slag som nästan inte förekommit sedan invasionen startade.

Kanske kom det som en obehaglig överraskning för vänner till Ukrainas motstånd att president Volodymyr Zelenskyj så prompt ställde sig på Israels sida. Men Ukraina har i detta nu knappast råd med att öppet frondera mot USA. Av artiklarna nedan framgår ju också att det råder visst konsensus bland befolkningen i Ukraina om att Israel ligger betydligt närmare än arabvärlden.

Samtidigt är frågan inte så enkel. Ukraina går också en svår balansgång och i varje fall i två år har man gjort stora ansträngningar för att förbättra relationerna med arabvärlden och det Globala Syd. Och artiklarna nedan visar ju också på att Ukrainas uppslutning på Israels sida är långt ifrån total och att landet utrikespolitiskt egentligen framför allt vägleds av principen om territoriell integritet.

B E Rosin

Ukrainas svåra balansakt i kriget Israel-Hamas

Clara Marchaud

Ur Mediapart, 14 november 2023

I sina försök att få Israels stöd i kriget mot Ryssland har Volodymyr Zelenskyj sedan den 7 oktober intagit en starkt pro-israelisk hållning med risk för att komma på kant med den arabvärld han ägnat månader åt att uppvakta.

¹ Se även [Israel, USA och kriget i Gaza](#)

Nära två år efter den ryska invasionen har flyglarm, bombningar och krigsbrott åter hamnat i centrum – för händelser tusentals kilometer från Ukraina. Den 7 oktober attackerade Hamas Israel från Gazaremsan varvid nära 1 200 personer dödades (enligt senaste israeliska uppgifter). I Ukraina väckte bilderna av hur terrorister metodiskt dödade boende på kibbutzer starka känslor och återuppväckte trauman som varit allestädes närvarande sedan den 24 februari 2022 och de massakrer den ryska armén gjort sig skyldig till i de ockuperade områdena.

President Volodymyr Zelenskyj ville omedelbart bege sig till Israel för att ge landet sitt stöd, ett besök som Israel avvisade via pressen. I början av november sköts ett nytt försök av Zelenskyj att få komma, uppgifter som läckts till tidningarna, upp på oviss framtid.

Om Zelenskyj gör allt för att visa sitt stöd till Israel beror det på att han hoppas kunna utnyttja Moskvas oväntade anti-israeliska reaktion efter den 7 oktober med stöd till Hamas. Alltsedan den ryska invasionen har Kyiv försökt få Israel att sluta upp bakom sin sak, trots den personliga förbindelsen mellan Benjamin Netanyahu och Vladimir Putin och den omständigheternas allians som uppstått mellan Ryssland och Israel.

Men den israeliske premiärministern vårdar sig om relationerna till Moskva, vars stöd är avgörande för de militära operationer och flygräder Israel genomför i Syrien mot miliser stödda av Iran. Benjamin Netanyahu är en av få västliga regeringschefer som inte varit i Ukraina sedan invasionen startade och Israel stöder inte sanktionerna mot Ryssland.

Flera ukrainska källor uppger emellertid att Israel i diskret form förser Ukraina med under rättelser och militär teknologi. Sannolikt på grund av påtryckningar från Washington ska Israel ha gått med på leveranser av militär utrustning tillverkad i Israel. Sedan länge vill Kyiv framför allt komma över vapen, bl a israeliska luftvärnsrobotar.

Återställa förtroendet

Något som var långt ifrån garanterat före den 7 oktober. I en intervju i juni sade Benjamin Netanyahu att vapen levererade till Ukraina kunde hamna i händerna på Israels fiender, framför allt Iran. Det uttalandet ledde till en av de svåraste diplomatiska konflikterna mellan de båda länderna och stor ilska i Kyiv, i synnerhet som Moskva använder iranska drönare för att slå mot civila mål i Ukraina. ”Den israeliska regeringens påstådda ’neutralitet’ är att betrakta som klart pro-rysk”, sade Ukrainas ambassadör i Israel för att kort efteråt bli uppkallad till det israeliska utrikesministeriet.

Efter de nya signalerna i Moskva hoppades de styrande i Ukraina emellertid kunna förbättra relationerna med Israel och bygga vidare på versionen om ”en ondskans axel” besående av Iran, Hamas och Ryssland. I likhet med flera länder i Europa lade Ukraina således i slutet av oktober ned sin röst i FN:s generalförsamling om en resolution med krav på ”omedelbar eldupphör”, innan Israels styrkor gick in i Gaza.

Ukrainas pro-israeliska hållning handlar inte bara om militärt bistånd. I Ukraina ser man också konflikten i Gaza ”genom ett prisma av det egna kriget mot Ryssland. Israels repressalier i Gaza möts med förståelse i Ukraina”, skriver den ukrainske forskaren Iliya Kousa i en artikel för *Carnegie Center*. Attacken den 7 oktober jämförs således med massakrerna i Butja i april 2022. ”För de flesta i Ukraina uppfattas arabvärlden som avlägsen och främmande, medan det däremot finns många kulturella och ekonomiska band mellan Ukraina och Israel.”

För övrigt ser Ukrainas regering Rysslands fingrar bakom Hamas. Även om det är svårt att påstå att Kreml låg bakom attacken den 7 oktober anses terroristorganisationen ändå få stöd av Moskva. I en intervju med *Russia Today* den 8 oktober förklarade en hög företrädare för

Hamas att organisationen informerat Moskva om attacken strax innan den inleddes och att man fått tillstånd att tillverka en egen version av kalasjnikov och ammunition till den.

Enligt den ukrainska underrättelsetjänsten ska en del medlemmar av Wagnergruppen ha medverkat i utbildning av medlemmar av Hamas. ”Det står klart att de ryska ledarna försöker skaffa sig inflytande i det Globala syd genom att utnyttja lidandet i Gaza och göra jämförelser mellan de båda krigen, men också i kritiken av Väst, och detta är något som också gäller Mellanöstern”, säger Ukrainas f d utrikesminister Pavlo Klimkin.

”Det ingår i Kremls långsiktiga strategi med ’kontrollerat kaos’. Ju fler kriser och konflikter i olika delar av världen, desto enklare blir det för Ryssland och dess bundsförvanter att förbättra de egna positionerna”, säger den ukrainske statsvetaren Aleksandr Kaiev från tanke-smedjan *Prism*. ”Tanken bakom är att Väst förlorar tid, vapen, resurser ju fler kriser det handlar om.”

Under trycket från den konservativa flygeln inom republikanerna i USA börjar det också gnagas på stödet till Ukraina. Således fick kongressen i oktober gå med på att minska det militära biståndet med sex miljarder dollar för att undvika en *shutdown*.

”I vissa fall med specifika vapen, som artillerigranater av 155 millimeters kaliber och missiler för luftvärnet, kan våra och Israels behov av stöd hamna jämsides, men knappast i konflikt med varandra”, säger den ukrainske parlamentsledamoten Yehor Tjernev till *Mediapart*. För ögonblicket påverkar inte konflikten i Israel stödet till Ukraina, säger denne medlem av presidentens part och som medlem av försvarsutskottet. ”Men allt hänger på hur långvarigt det blir och intensiteten.”

Regeringens pro-israeliska hållning är emellertid inget det råder samstämmighet om bland befolkningen. I ett debattinlägg på *Mediapart* uppmanar flera hundra intellektuella och aktivister i Ukraina-regeringen att ändra inställning (se även vår intervju med Daria Saburova: [Det råder ingen respekt för krigslagarna i vare sig Mariupol eller Gaza](#)).

”En alltför pro-israelisk hållning kan sätta Ukrainas relationer med länderna i det Globala syd på spel och Kyiv har ju i månader satsat enorma resurser och stor energi på att motverka det ryska inflytandet där”, säger Iliya Kousa som bl a nämner Turkiet, Qatar och Saudiarabien. ”Ukraina vill inte gärna äventyra de kontakter man kämpat så hårt för att skaffa sig i det Globala syd, men man vill absolut inte heller ta risken att det ska gå ut över ovärderligt stöd från Väst.” En svår balansakt och som torde bli långvarig.

Ukraina och Gaza: EU klämt från två håll

Ludovic Lamant

Ur *Mediapart*, 14 november 2023

Stödet till Ukraina är fortfarande en prioriterad fråga för EU. Men motsättningar om vad detta innebär ekonomiskt och följderna av hur olika medlemsländer ställt sig i konflikten i Mellanöstern riskerar att påverka ambitionerna även när det gäller Ukraina.

Giorgia Meloni lät sig luras. Medan Italiens premiärminister trodde att hon talade i telefon med en afrikansk ledare gjorde hon en del konfidentiella uttalanden om kriget i Ukraina. Hon sade sig ”kunna konstatera en hel del trötthet [...] på båda sidor” ett och ett halvt år efter att den ryska offensiven inleddes. Uttalanden som senare i början av november gjordes offentliga av de båda ryska komiker som legat bakom falskringningen.

I Bryssel är ”tröttheten” på kriget en del av ett katastrofscenari som Moskva satsat på sedan februari 2022 för att splittra enheten bland de tjugosju medlemsländerna. Risken har ökat

sedan Hamas attack på Israel den 7 oktober, som fått en stor del av mediernas och politikernas uppmärksamhet att riktas mot Mellanöstern.

”Går det att engagera sig på en ny front utan att överge resten, utan att riva ner det man försökt bygga upp på annat håll?”, sammanfattar en centralt placerad stämma diskussionerna i Bryssel de senaste veckorna. Sedan EU bildades, och talet om ”ett europeiskt försvar” hamnat i bakvatten, har organisationen nog aldrig stått inför ett sådant blodigt kaos och så stor destabilisering vid sina gränser, om man till striderna i Ukraina och den israelisk-palestinska konflikten också lägger de antisemitiska attackerna i Norra Kaukasus och Serbiens trupperörelser vid gränsen till Kosovo.

Israels krig i Gaza kom vid sämsta tänkbara tillfälle för Kyiv i ett läge då striderna i Ukraina verkar ha kört fast och landets överbefälhavare Valeri Zaluzjnyj betecknat det som ”en återvändsgränd” i en intervju med *The Economist* den 1 november. Och inget blir bättre av att Robert Fico, en bundsförvant till Vladimir Putin, tagit över i Slovakien. Han och Ungerns Viktor Orbán kan komma att göra det svårare att få igenom nya sanktioner mot Ryssland och bromsa stödet till Ukraina.

De europeiska ledarna är medvetna om riskerna och försökte vid toppmötet i Bryssel den 26-27 oktober hålla skenet uppe. Man hittade en minsta gemensam nämnare om Mellanöstern (vädjan om ”humanitär vapenvila” i Gaza) och försäkrade åter att löftena till Ukraina inte kommer att svikas. EU ”kommer att fortsätta att ge Ukraina finansiellt, ekonomiskt, humanitärt, militärt och diplomatiskt stöd [...] så länge det krävs”, heter det i inledningen till slutdokumentet.

Den 4 november for EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen åter till Kyiv (hennes sjätte besök i Ukraina sedan kriget började) för att, i väntan på att stats- och regeringscheferna uttalar sig i frågan i mitten av december, slå fast sitt stöd till att Ukraina får bli medlem av EU. ”Det får inte finnas minsta känsla från vår sida, och det gäller också för USA, om någon som helst tveksamhet eller tanke på att överge ukrainarna”, säger en källa i Bryssel.

Zelenskyjs varning

Men konkretiseringen av detta dröjer. Vid försvarsministrarnas möte i Bryssel den 14 november, med målet att besluta om att leverera en miljon artillerigranater till Ukraina fram till mars 2024, framgick att detta inte kommer att kunna uppfyllas. Och planerna på ett nytt biståndsprogram på 20 miljarder euro under fyra år är också föremål för hård debatt på grund av motståndet från Ungern.

Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj, men också den ryske oppositionsmannen Michail Chodorkovskij, har nyligen varnat för att EU:s insatser i Mellanöstern – i själva verket stödet till Israel – inte får ske på bekostnad av stödet till Ukraina.

Finns det kommunicerande kärnl mellan Ukraina och Israel när det kommer till fördelning av bistånd och vapen i ett läge då flera EU-länder, bl a Tyskland och Italien, fortsätter vapenexporten till Israel? Gustav Gressel, från tankesmedjan EFCR (European Council on Foreign Relations) sade nyligen på en podcast att ”det för tillfället inte finns någon konkurrens mellan Israel och Ukraina vad gäller beväpning, för de vapen Israel behöver – luftvärnssystem – inte är samma som Ukraina behöver – artillerigranater”. Men sedan tillade han: ”Men det kan komma att förändras om konflikten i Mellanöstern skulle utvidgas.”

I Europaparlamentet vill också Saskia Bricmont, representant för de gröna i Belgien, nyansera riskerna. ”Jag tror inte att uppmärksamheten håller på att vända, politiskt är vi helt inriktade på Ukraina.” Om EU inte vill förlora Ukraina ur sikte beror det också på att man anser sig vara mer trovärdigt på det fältet; man väger tyngre i Cherson än i Gaza.

”Det går inte att kräva att EU, som haft en någorlunda seriös utrikespolitik i bara tio-femton år, ska kunna lösa konflikten Israel-Palestina”, säger bestämt en välinformerad iakttagare av diskussionerna i Bryssel, men han föredrar att vara anonym.

Priset för försummelser

EU får antagligen betala priset för att de senaste åren ha försummat arenan i Mellanöstern och lämnat fältet fritt för en dialog längst ut till höger mellan Benjamin Netanyahu och Donald Trump. Oenigheten är också stor i synen på konflikten Israel-Palestina, bl a om Netanyahus satsning på fler bosättningar, och man har inte klarat av att enas om krav på något eldupphör. Under toppmötet i slutet av oktober tog sig de europeiska ledsna inte ens tid till att diskutera någon tvåstatslösning, man var alltför medveten om motsättningarna.

Däremot har EU:s medlemmar intryck av att vara mer bekväm när det gäller den ukrainska dossieren. Man är övertygad om att strategin med enighet, trots vissa sprickor, kommer att löna sig i förhållande till Ryssland. Och medan Gaza visat på alla luckor i EU:s svårbemästrade utrikespolitik, kakofonin de första dagarna efter Hamas attack den 7 oktober är ett utmärkt exempel på, ingår Ukraina i ett klarare definierat sammanhang, bl a fastställt genom avtal i form av en politik för närområdet och utvidgning av EU och där man, enligt EU, redan visat vad man går för.

Men Saskia Bricmont höjer ett varningens finger för begränsningarna även där. Och är orolig för att EU:s dubbla måttstockar – det tydliga stödet till ett Ukraina hotat av Ryssland och det som inte gått till palestinierna i Gaza under ett bombregn – också ska försvaga EU:s agerande i Ukraina. ”Vi har fördömt Hamas attacker och krävt frigivning av gisslan. Men regeringen Netanyahus reaktion har varit totalt oproportionerlig och överskrider klart rätten att försvara sig”, säger den belgiska parlamentsledamoten. ”Jag beklagar att det inte finns någon europeisk enighet i den frågan: vi måste fortsätta att bekämpa terrorismen, men det går inte att låta stater, hur demokratiska de än må vara, att agera som Benjamin Netanyahus regering.”

Och hon fortsätter: ”I snart tre veckor har regeringen Netanyahu brutit mot internationell humanitär rätt och EU har ännu inte klarat av att ta avstånd från det.” Egentligen är hon orolig för följderna av de uttalanden EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen gjorde under sin hårt kritiserade resa till Israel den 13 oktober då hon uttryckte villkorslöst stöd till Israel, något som därefter – men alltför sent? – nyanserats med påminnelser i slutet av oktober om vikten av att respektera humanitära regler.

Händelsen har gett Vladimir Putin vatten på kvarnen och sedan den 7 oktober har han inte försummat att påminna om européernas dubbelmoral när det gäller mänskliga rättigheter. Allt för att öka sympatierna för Ryssland i det Globala Syd som upprörts över de israeliska attackerna i Gaza. EU har fortfarande en del att göra om man vill få slut på de misstankar om dubbla måttstockar som häftat sig fast sedan den 7 oktober och visa att försvaret av de principerna och värderingarna inte bara gäller när det kan tjäna egna intressen.

Översättning: Björn Erik Rosin

Lästips

Hanna Perechoda: [Föreställ dig ett land – Ukraina eller Palestina](#)

Intervju med Daria Saburova: [Det råder ingen respekt för krigslagarna i vare sig Mariupol eller Gaza](#)

Fintan O’Toole: [Israel, USA och kriget i Gaza](#) (artikelsamling)

[Röster om kriget mellan Hamas och Israel](#) (artikelsamling)